

HET PREOPERATIEF ONDERZOEK

KCE reports vol.5A

Het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg

Voorstelling : Het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg is een parastatale, opgericht door de programma-wet van 24 december 2002 (artikelen 262 tot 266) die onder de bevoegdheid valt van de Minister van Volksgezondheid en Sociale Zaken. Het centrum is belast met het realiseren van beleidsondersteunende studies met binnen de sector van de gezondheidszorg en de ziekteverzekering. Raad van Bestuur

Raad van Bestuur

Effectieve leden : Gillet Pierre (Voorzitter), Cuypers Dirk (Ondervoorzitter), De Cock Jo (Ondervoorzitter), Avontroodt Yolande, Bovy Laurence, Beeckmans Jan, Demaeseneer Jan, Dercq Jean-Paul, Ferette Daniel, Gailly Jean-Paul, Goyens Floris, Keirse Manu, Kesteloot Katrien, Maes Jef, Mariage Olivier, Mertens Raf, Mertens Pascal, Moens Marc, Ponce Annick, Smiets Pierre, Van Ermen Lieve, Van Massenhove Frank, Vandermeeren Philippe, Verertbruggen Patrick, Vranckx Charles

Vervangers : De Ridder Henri, Désir Daniel, Decoster Christiaan, Praet François, Heyerick Paul, Legrand Jean, Baland Brigitte, Vanderstappen Anne, Lombaerts Rita, Praet Jean-Claude, Servotte Joseph, Remacle Anne, Schoonjans Chris, Lemye Roland, Kips Johan, Boonen Carine, Van Emelen Jan, Deman Esther, Cuypers Rita, Pirlot Viviane, Maes André

Regeringscommissaris : Roger Yves

Directie

Algemeen Directeur : Dirk Ramaekers

Algemeen Directeur adjunct : Jean-Pierre Closon

HET PREOPERATIEF ONDERZOEK

KCE reports vol. 5A

MAMBOURG FRANÇOISE
DARGENT GUY
VAN DEN BRUEL ANN
RAMAEKERS DIRK

KCE reports vol. 5A

Titel : Het preoperatief onderzoek

Auteurs : Mambourg Françoise
Dargent Guy
Van den Bruel Ann
Ramaekers Dirk

Externe experts : Baele P. (Saint-Luc, UCL), Brichant J.F. (CHR Citadelle, ULg), De Hert S. (UZA , UA), Dens J. (UZ Leuven K.U.Leuven), De Kock M. (Saint-Luc, UCL), Herregods L. (UZGent, UGent), Vandermeersch E. (UZ Leuven, K.U.Leuven), Vanoverschelde J. (Saint-Luc, UCL).

Conflict of interest : Geen enkele expert heeft een mogelijk belangenconflict gedeclareerd

Externe validatoren : Lamy Maurice (CHU Liège), Roland Michel (CUMG, ULB), Page Geert (Regionaal Ziekenhuis Jan Yperman, Ieper).

Layout : Patrice Chalon, Nadia Bonnouh, Dimitri Bogaerts

Brussel, oktober 2004 (1st print), juni 2005 (2nd print)

MeSH : Perioperative Care ; Diagnostic Tests, Routine ; Decision Making

NLM classification : WO 179

Taal : nederlands

Format : Adobe® PDF™ (A4)

Wettelijk depot : D/2004/10.273/9.

Elke gedeeltelijke reproductie van dit document is toegestaan mits bronvermelding.
Dit document is beschikbaar vanop de website van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg.

Hoe refereren naar dit document?

Mambourg F, Dargent G, Van den Bruel A, Ramaekers D. Het preoperatief onderzoek. Brussel : Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) ; 2004 oktober. KCE Reports vol. 5A. Ref. D/2004/10.273/9.

Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg - Centre Fédéral d'Expertise des Soins de Santé.

Résidence Palace (10de verdieping-10ème étage)

Wetstraat 155 Rue de la Loi

B-1040 Brussel-Bruxelles

Belgium

Tel: +32 [0]2 287 33 88

Fax: +32 [0]2 287 33 85

Email : info@kenniscentrum.fgov.be , info@centredexpertise.fgov.be

Web : <http://www.kenniscentrum.fgov.be> , <http://www.centredexpertise.fgov.be>

Disclaimer : Het is geenszins de bedoeling dat dit rapport letterlijk opgevolgd wordt of als standaard gebruikt wordt voor elke individuele patiënt. Standaarden zijn gebaseerd op alle beschikbare klinische gegevens en kunnen veranderen naar gelang de wetenschappelijke kennis en technologie evolueren. Deze aanbevelingen mogen enkel als een richtlijn beschouwd worden. Het navolgen van richtlijnen garandeert niet bij elke patiënt een succesvol resultaat. Bovendien mogen ze niet vooropgesteld worden als de enige geschikte handelswijze en andere aanvaardbare praktijken uitsluiten die hetzelfde resultaat nastreven. De uiteindelijke beslissing om een bepaalde klinische procedure of behandelingschema te volgen ligt bij de arts, rekening houdend met de klinische gegevens van de patiënt en met de beschikbare diagnostische middelen en behandelingsmogelijkheden. Men mag verwachten dat deze aanbevelingen overgenomen en aangepast worden na lokale discussie in de eigen klinische staf of de daartoe bevoegde organen in het ziekenhuis.

Voorwoord

Vanaf de jaren 50-60, gekenmerkt door de opkomst van steeds veiliger anesthesiologische technieken en een indrukwekkende vooruitgang van de heekunde, leek het logisch dat de inzet van een batterij aan labotesten, RX, EKG, longfunctie e.a. kon bijdragen om te bepalen welke patiënten een hoger risico op morbiditeit en mortaliteit hadden bij een operatieve ingreep. Ondanks de wijdverbreide ingang van deze praktijk, ontbrak een systematische evaluatie van de doelmatigheid ervan.

In de jaren '80 verschenen de eerste onderzoeken die aantoonde dat de routinematige aanvraag van preoperatieve testen voor de patiënt weinig toegevoegde waarde had om het operatierisico te verminderen en de vele testen onvoldoende kosteneffectief waren. Studies uit de betrokken periode voerden aan dat nagenoeg de helft van bijvoorbeeld labo-testen ofwel niet nodig waren, ofwel nodeloos herhaald werden. Meerdere studies, zowel internationaal als nationaal, hebben sindsdien een medisch onverklaarbare variabiliteit aangetoond, naast een ondoelmatig gebruik van 'preoperatieve' testen allerhande.

De Nationale Raad voor Kwaliteitspromotie (NRKP) van het RIZIV heeft dit onderwerp als prioriteit weerhouden in 2004. Dit rapport biedt een antwoord op de vraag welke houding een arts bij de aanvang van de XXIe eeuw dient aan te nemen ^{a, b, c}. De aanbevelingen die uit het voorliggende onderzoek resulteren, zijn éénduidig: een gedegen inschatting van het operatieve risico bestaat in de eerste plaats uit een volledige anamnese, gevolgd door een klinisch onderzoek. *"Back to basics"* dus en terug meer belang aan het ondervragen van de patiënt en het lichamelijk onderzoek in een tijd waar de geneeskunde een vaak blind vertrouwen heeft in technische onderzoeken.

Dit werk was onmogelijk geweest zonder de belangrijke inbreng van diverse experts, op de eerste plaats anesthesisten en cardiologen. Het was geruststellend te mogen vaststellen dat in meerdere Belgische ziekenhuizen er al relatief goede richtlijnen bestaan en goed werkende afspraken bestaan met de verwijzende artsen. De Belgische Vereniging voor Anesthesie en Reanimatie (BVAR) heeft in het verleden al belangrijk werk geleverd in de ontwikkeling van richtlijnen ter zake.

Dit rapport vormt de basis voor de wetenschappelijke boodschap die deel uitmaakt van de op stapel staande feedback van de NRKP aan de ziekenhuizen. Het kan als basis dienen voor het - waar nodig - nog verder verbeteren van de lokale richtlijnen en afspraken en een meer consequente toepassing ervan door alle artsen die preoperatieve onderzoeken uitvoeren.

Jean-Pierre Closos
Adjunct algemeen directeur

Dirk Ramaekers
Algemeen directeur

---

^a Garcia-Miguel FJ, Serrano-Aguilar PG, Lopez-Bastida J. Preoperative assessment. Lancet. 2003 Nov 22;362(9397):1749-57.

^b Mayor S. NICE guidance clarifies when to do preoperative tests in elective surgery. BMJ. 2003 Jun 28;326(7404):1418.

^c Roizen M. F. More Preoperative Assessment by Physicians and Less by Laboratory Tests. N Engl J Med 2000 342: 204-205

Inhoudstafel

1	INLEIDING	1
1.1	DOELSTELLING	1
1.2	DEFINIËRING VAN HET ONDERWERP	1
1.3	DOELGROEP	1
1.4	TERMINOLOGIE.....	2
2	METHODE	3
2.1	LITERATUURVERZAMELING.....	3
2.2	ONTWIKKELINGSPROCES.....	3
3	RESULTATEN	4
3.1	ALGEMENE STRATEGIE	4
3.2	ANAMNESE EN LICHAMELIJK ONDERZOEK	4
3.3	AANVULLENDE ONDERZOEKEN.....	4
3.3.1	Cardiale testen voor ASA I patiënten.....	5
3.3.2	Cardiaal risico bij ASA II en III patiënten	5
3.3.3	Onderzoek van de longfuncties.....	5
3.3.4	Klinische biologie.....	6
4	BESLISSINGSSHEMA	9
4.1	ASA-CLASSIFICATIE.....	9
4.2	SURGERY CLASS – ENKELE VOORBEELDEN.....	9
4.3	CARDIALE RISICO FACTOREN VOLGENS DE VERBETERDE “REVISED CARDIAC RISK INDEX” :	9
4.4	BESLISSINGSBOOM	11
4.5	SYNTHESETABEL.....	12
5	BIJLAGEN	13
5.1	EVIDENCE TABLES.....	13
5.2	CLASSIFICATIONS	16
5.2.1	ASA-classes.....	16
5.2.2	Surgery class.....	18
5.2.3	Revised Cardiac Risk Index.....	19
5.3	DESCRIPTION OF LITERATURE IN GENERAL	20
5.3.1	ECG.....	20
5.3.2	ECHOCARDIOGRAPHY.....	21
5.3.3	CHEST X-RAY.....	21
5.3.4	LUNG FUNCTION.....	22
5.3.5	LAB-tests.....	23
5.4	DESCRIPTION OF LITERATURE FOR THE EVALUATION OF CARDIAC RISK.....	26
5.4.1	L’index de risque cardiaque	26
5.4.2	Les β -bloquants.....	27
5.4.3	Cardiac stress testing.....	27
5.4.4	Conclusion.....	28
6	BIBLIOGRAPHY	32

I INLEIDING

I.1 DOELSTELLING

In dit document worden geactualiseerde aanbevelingen uitgewerkt voor het preoperatief onderzoek. Uit voorbereidende analyses op nationale gegevens blijkt een grote variabiliteit aan preoperatieve testen te bestaan tussen de verschillende ziekenhuizen voor eenzelfde ingreep. Deze aanbevelingen zijn gebaseerd op bestaande nationale en internationale guidelines, met een voorkeur voor richtlijnen ontwikkeld volgens een strikte methodologie. Het is dus een samenvatting van bestaand materiaal, zonder een nieuwe guideline als dusdanig te willen zijn.

Er werden tevens instrumenten ontwikkeld die de artsen moeten helpen om bepaalde beslissingen te nemen: de flowchart en de schema's die voorgesteld worden in punt 4 zouden kunnen dienen ter ondersteuning van lokaal overleg en lokale afspraken tussen betrokken artsen op het terrein, ten einde de continuïteit van zorg te garanderen. Daarenboven kunnen zij geïntegreerd worden in bestaande digitale medische dossiers.

Deze aanbevelingen dienen ook als referentiekader bij de interpretatie van de feedback gegevens over preoperatieve testen. Deze feedback wordt binnenkort door de Nationale Raad voor Kwaliteitspromotie (NRKP) verstuurd aan de betrokken artsen om besproken te worden in de LOK's en de ziekenhuizen. In de eerste feedback wordt een stand van zaken opgemaakt van de situatie op tijdstip T_0 , vóór de aanbevelingen verspreid werden. Het is wenselijk om na een tijdje een tweede feedback uit te voeren om het effect van de aanbevelingen in de praktijk te evalueren.

I.2 DEFINIËRING VAN HET ONDERWERP

Onder een preoperatief onderzoek verstaat men het bepalen van de risico's waaraan een patiënt gedurende en na een in te schatten ingreep blootgesteld wordt. Omdat het om een evaluatie van risico gaat, is het duidelijk dat ook telkens de vraag moet gesteld worden of een welbepaalde test al dan niet een meerwaarde biedt en zal zorgen voor een verandering in het medisch beleid.

Er moet dan ook een onderscheid gemaakt worden tussen een zogenaamde routinematige test en een test voor een precieze klinische indicatie: een routinematige test is een test die gevraagd wordt, vaak bij een asymptomatische patiënt, zonder klinische indicatie of specifiek doel. Een test op indicatie is een test die ingeval van bepaalde klinische tekens of voorgeschiedenis gevraagd wordt en met een welbepaald klinisch doel.

In de guidelines wordt verder ook een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de preoperatieve op puntstelling van de patiënt voor de operatie en het eigenlijke preoperatief onderzoek voor de risicobepaling¹.

I.3 DOELGROEP

Dit document werd bewust beperkt tot patiënten ouder dan 16 jaar en tot de electieve (niet dringende) procedures zoals in de guideline van het National Institute for Clinical Excellence (NICE)². Het gaat om minimaal invasieve chirurgie, intermediaire chirurgie en majeure chirurgie met uitsluiting van cardiale en thoraxchirurgie.

Dit document richt zich tot alle artsen die op één of andere manier betrokken zijn bij preoperatieve evaluatie, of het nu om gehospitaliseerde of ambulante patiënten gaat.

I.4 TERMINOLOGIE

Beschrijving in bijlage 5.2.

ASA: deze classificatie werd ontwikkeld door de American Society of Anesthesiologists (waarvan het eponiem) en wordt gebruikt in alle geselecteerde richtlijnen.

Type heelkunde: de chirurgische ingrepen worden geklasseerd in: minor, intermediate, major en major plus surgery². De Health Council of the Netherlands (HCN)³ maakt een onderscheid tussen eenvoudige en complexe operaties en diegene waarbij men een aanzienlijke hoeveelheid bloed kan verliezen. Een van validatoren stelt voor om alle vasculaire interventies thv. de onderste ledematen te klasseren zoals graad 4 (major plus).

Revised Cardiac Risk index: De laatste jaren werden er heel wat instrumenten ontwikkeld om het cardiovasculaire risico in te schatten. Bij een evaluatie van de Revised Cardiac Risk Index⁴ op basis van de area under the curve (AUC) bleek dit de meest performante index in vergelijking met klassieke indexen zoals de Cardiac Risk Index⁵, de Modified Cardiac Risk Index⁶, en de ASA classificatie⁷. Bij een paarsgewijze vergelijking van de verschillende instrumenten is de Revised Cardiac Risk Index statistisch significant beter (zie bijlage 5.2.3).

Deze aanbevelingen hebben betrekking op :

- patiënten > 16 jaar die
- een preoperatief onderzoek ondergaan voorafgaand aan een electieve ingreep
- met uitsluiting van cardiothoracale chirurgie.
- met uitsluiting van patiënten > ASA III

2 METHODE

2.1 LITERATUURVERZAMELING

In de eerste plaats werd gezocht naar guidelines en systematische reviews die ontwikkeld werden volgens een strikte methodologie en dit tot eind juni 2004. Daarna werd gezocht naar originele onderzoeksartikels die nadien werden gepubliceerd.

Daarbij werden de volgende zoektermen gebruikt : « perioperative care » en « routine test », vervolgens « preoperative test ». De volgende sites werden geraadpleegd : Medline (criteria: guidelines of RCT), NICE, Nederlandse Gezondheidsraad (HCN), National Guideline Clearinghouse (NGC), International Network of Agencies for Health Technology Assessment (INAHTA) en Institute for Clinical Systems Improvement (ICSI). Voor de originele onderzoeksartikels werden Pubmed en Sumsearch gebruikt.

De zoektocht naar publicaties gebeurde door twee personen van het KCE en kon nagekeken worden door de leden van de expertengroep. De publicaties werden beoordeeld op basis van een checklist. De auteurs van de weerhouden guidelines zijn : American College of Cardiology/American Heart Association (ACC/AHA) ⁷, Annals of Internal Medicine (AIM) ⁸, American Society of Anesthesiologists (ASA) ¹, HCN³, Institute for Clinical Systems Improvement⁹, INAHTA¹⁰, NICE², BVAR ¹¹. Voor bepaalde zeer specifieke vragen werd de literatuur in een later stadium specifiek doorzocht. Dit was het geval voor de bepaling van het cardiovasculair risico, de hemostase, het verband tussen creatinine en leeftijd, en de indicaties voor urine analyse.

2.2 ONTWIKKELINGSPROCES

Deze aanbevelingen hebben tot doel de clinicus bij te staan zodat hij de juiste beslissingen kan nemen voor zijn patiënt. De richtlijnen kwamen mede tot stand met de inbreng van een multi-disciplinaire werkgroep, die bestond uit zowel academische als niet-academisch werkzame anesthesisten en cardiologen. Op het einde werden ze extern gevalideerd door andere experts.

Om ervoor te zorgen dat deze aanbevelingen een weerspiegeling zijn van de huidige kennis, werden zij opgesteld op basis van een literatuuroverzicht. Het literatuuroverzicht werd voorbereid door het KCE, met een gedetailleerde vergelijking van de beschikbare guidelines (Evidence table - bijlage 5.1). De belangrijkste gegevens die hieruit konden worden afgeleid zijn samengevat in tabellen (bijlage 5.3). De documenten werden kritisch geanalyseerd door de leden van KCE, en ook vergeleken met de richtlijnen van de instellingen van de experts. Vervolgens werden deze kritische analyses en vergelijkingen tijdens meerdere werkvergaderingen voorgelegd aan de experts. Dit liet toe de algemene aanpak uit te werken en aanwijzingen voor bijkomende onderzoeken te bepalen. Er werd speciale aandacht besteed aan het bepalen van het cardiale risico. Hiervoor was een bijkomende werkvergadering nodig.

De algemene aanpak bij een preoperatief onderzoek wordt voorgesteld in een beslissingsboom (zie punt 4).

Wat de eventuele aanvullende testen betreft, werden er tabellen opgesteld die gedurende de vergaderingen geïntegreerd werden met de ASA-classificatie, één voor de minimale invasieve en de intermediaire chirurgie en een andere voor de majeure chirurgie. Op het eind van de werkzaamheden bleek dat het mogelijk was om ze allemaal samen in één tabel onder te brengen (zie punt 4).

Zoals hierboven aangehaald, zijn deze aanbevelingen vooral gebaseerd op bestaande guidelines en eventueel aangevuld met recente onderzoeksartikels. Gezien het relatieve gebrek aan randomized controlled trials (RCT's) voor dit onderwerp, waren de aanbevelingen van de guidelines vaak gebaseerd op consensus. Op punten waar de guidelines van elkaar verschilden, hebben de experts een consensusbeslissing genomen op basis van hun klinische ervaring.

3 RESULTATEN

3.1 ALGEMENE STRATEGIE

De hoofddoelstelling van ieder preoperatief onderzoek is de veiligheid van de patiënt gedurende en na de ingreep te garanderen. De potentiële winst van het preoperatief onderzoek bestaat erin dat men, indien dat nodig zou zijn, ofwel het anesthesiologisch beleid ofwel de uitvoering van de chirurgische ingreep zelf aanpast¹. Hieruit volgt dat de clinicus zich beperkt tot die elementen van het preoperatief onderzoek die kunnen leiden tot aanpassingen in het medisch beleid naar de patiënt toe⁷.

De resultaten zijn een synthese van de geselecteerde richtlijnen en literatuur. De hieruitvolgende aanbevelingen werden mede aan de hand van de adviezen en ervaring van de leden van de expertengroep geformuleerd.

3.2 ANAMNESE EN LICHAMELIJK ONDERZOEK

Alle geselecteerde guidelines onderstrepen duidelijk het belang van de anamnese en het initiële lichamenlijk onderzoek. Dit dient eerst gedaan te worden vooraleer er bijkomende testen wordt aangevraagd of uitgevoerd^{11, 1}. De ASA-Task Force bevestigt dat aanvullende testen niet dienen uitgevoerd te worden als een preoperatieve routine.

De anamnese, zo mogelijk op basis van de elementen in het medisch dossier¹, is cruciaal om de chronische patiënten te identificeren en maakt het mogelijk om de functionele toestand van de patiënt te evalueren. Ook aan het lichamenlijk onderzoek wordt in de meeste guidelines veel belang gehecht. Aan de hand van de anamnese en het lichamenlijk onderzoek kan de patiënt dan in een ASA-categorie geklasseerd worden (bijlage 5.2.1). Tegelijk wordt het cardiale risico bepaald aan de hand van de Revised Cardiac Risk Index (bijlage 5.2.3).

De experten gingen vanaf het begin akkoord met de hierboven beschreven algemene strategie, het belang van de anamnese en het lichamenlijk onderzoek en de keuze van de classificaties. De globale strategie werd gevisualiseerd onder de vorm van een beslissingsboom (punt 4).

Kernboodschap :

- **Ieder preoperatief onderzoek dient te beginnen met een volledige anamnese en een zorgvuldig lichamenlijk onderzoek.**

3.3 AANVULLENDE ONDERZOEKEN

De beslissing om aanvullende testen uit te voeren is gebaseerd op de ASA-categorie, het type chirurgie (bijlage 5.2.2) en de beoordeling van het cardiaal risico. Daartoe gebruiken heel wat guidelines tabellen met een dubbele ingang die rekening houden met de ASA classificatie van de patiënt en met het type chirurgie². In België moedigt de BVAR¹¹ het gebruik van tabellen aan die helpen bij het voorschrijven van aanvullende onderzoeken.

Er zijn slechts een beperkt aantal RCT's die het effect van preoperatief onderzoek hebben onderzocht. Daarom ook waren heel wat aanbevelingen van de bestaande guidelines gebaseerd op een consensusstandpunt (zie de gedetailleerde tabellen van bijlage 5.3). Hierdoor zijn de aanbevelingen vaak gebaseerd op expert-advies, tenzij het uitdrukkelijk anders vermeld wordt (classificatie van de bewijsniveaus in bijlage 5.5).

De tekst geeft hierbij een overzicht van de bestaande evidence en data uit de literatuur. De referentie die het vaakst wordt aangehaald is die van de guideline van NICE² die het best gekwoteerd en meest gedetailleerd is (zie Evidence Table bijlage 5.1).

3.3.1 Cardiale testen voor ASA I patiënten

Voor minimaal invasieve chirurgie toonde een RCT¹² aan dat een rust-ECG geen voorspellende waarde heeft. Voor de andere types chirurgie is het minder eenduidig. De voorspellende waarde is gering voor alle soorten ingrepen¹⁰, het nut van een ECG is niet bewezen en een ingreep wordt zelden uitgesteld of geannuleerd als gevolg van een afwijkende testuitslag¹⁰. Alhoewel de ASA¹ ervan uitgaat dat de leeftijd op zich geen indicatie vormt, bevelen andere guidelines dit onderzoek toch aan vanaf een bepaalde leeftijd, gaande van 55 jaar¹⁰ tot 80 jaar².

Kernboodschap:

- Voor de ASA I patiënten, wordt een rust-ECG aanbevolen als routinematige test bij patiënten boven de 50 jaar.

3.3.2 Cardiaal risico bij ASA II en III patiënten

De cardiovasculaire toestand van die patiënten wordt systematisch geëvalueerd aan de hand van de Revised Cardiac Risk Index¹³⁻¹⁵. Er wordt daarbij een algoritme gepresenteerd in functie van het aantal aanwezige risicofactoren (zie 4.3).

Deze patiënten dienen een rust-ECG te krijgen in welbepaalde klinische indicaties, zoals bij cardiovasculaire, renale of respiratoire co-morbiditeit en als zij bepaalde geneesmiddelen² nemen (neuroleptica, tricyclische antidepressiva, cardiale glycosiden, antiaritmica, cardiotoxische chemotherapie, ...)

Er is geen formeel bewijs voor een effect van een preoperatieve echocardiografie (zie bijlage 5.4). De echocardiografie wordt niet beschouwd als een routinematige test en is enkel aangewezen bij ASA III patiënten of meer, met symptomen zoals recente hartdecompensatie (klasse I) of onvoldoende gerecompenseerd en/of dyspnoe⁷ (Klasse IIa). Er is ook geen bewijs voor de doeltreffendheid van preoperatieve cardiale revascularisatie ter preventie van cardiale complicaties^{7, 14-16}.

Kernboodschappen:

- In bepaalde indicaties, zoals bij cardiovasculaire, renale of respiratoire co-morbiditeit, en als zij bepaalde geneesmiddelen nemen (neuroleptica, tricyclische antidepressiva, cardiale glycosiden, antiaritmica, cardiotoxische chemotherapie, ...) wordt een rust-ECG aanbevolen bij patiënten ASA klasse II en III.
- Het cardiale risico wordt geëvalueerd aan de hand van de Revised Cardiac Risk Index (zie 4.3).

3.3.3 Onderzoek van de longfuncties

Voor ASA I patiënten is een RX thorax niet routinematig aangewezen. Een afwijking op de RX thorax hangt vaker samen met de gezondheidstoestand (uitgedrukt in de ASA-classificatie) dan met de leeftijd. Slechts in 0 tot 2.1% van de gevallen leidt een RX thorax tot een wijziging in het beleid¹⁰. Op dit ogenblik bestaat er geen enkel bewijs voor de meerwaarde van een RX thorax op het inschatten van het perioperatieve risico¹⁰. Voor patiënten in ASA II en III dient dit onderzoek overwogen te worden bij respiratoire ziekte, een cardiovasculaire aandoening of nierziekte².

Longfunctietests worden niet beschouwd als routinematige tests. Zij kunnen aangewezen zijn voor ASA III patiënten met een respiratoire ziekte².

Een bepaling van de bloedgaswaarden moet overwogen worden voor ASA II en III patiënten met een evolutieve respiratoire ziekte².

Kernboodschappen :

- Een RX thorax wordt enkel genomen op klinische indicatie.
- Longfunctietests worden niet beschouwd als routinematige tests en zijn enkel aangewezen voor de ASA III patiënten met chronische of acute respiratoire ziekte.
- Een bepaling van de bloedgaswaarden wordt niet vermeld in de tabellen, gezien dit onderzoek voor de betreffende patiëntcategorieën (ASA IV is immers uitgesloten) en de betreffende ingrepen (geen thoraxchirurgie) slechts zelden geïndiceerd is.

3.3.4 Klinische biologie

Compleet Formule (Zogenaamde 'Cofa': Hb, witte bloedcellen en bloedplaatjes)

Bij ASA I en II patiënten zijn deze tests aangewezen voor majeure ingrepen en als er zich symptomen wijzend op anemie voordoen zoals bleekheid of recent bloedverlies². De routinematig uitgevoerde Hb tests leiden slechts in 0.1 tot 2.7% van de gevallen tot een verandering in het beleid. De bepaling van het aantal witte bloedcellen leidt slechts uitzonderlijk of nooit tot een wijziging van dat management. Hetzelfde geldt voor de bloedplaatjes. Dit is gebaseerd op casestudies omdat er geen RCT bestaat¹⁰. Voor de ASA III patiënten staan deze tests in functie van de onderliggende pathologie van deze patiënten.

Kernboodschappen :

- Bij ASA I patiënten wordt de bepaling van hemoglobine aanbevolen bij anemie of recent bloedverlies.
- Voor de ASA II en III patiënten zijn deze tests aangewezen bij (voorgeschiedenis van) anemie, recent bloedverlies of een nierziekte.

Hemostase (PT^d, APTT^e en INR¹⁷)

Algemene anesthesie

Voor de ASA I patiënten zijn deze tests niet aangewezen. Voor de ASA II patiënten leidt de routinematige bepaling van de hemostase slechts zelden tot een wijziging van het operatief beleid¹⁰. Voor ASA III patiënten zijn deze tests enkel aangewezen bij nierziekten en als het gaat om een intermediaire of majeure ingreep² of als men voorziet dat de ingreep tot heel wat bloedverlies zal leiden³. Twee studies hebben de voorspellende waarde van deze tests met elkaar vergeleken voor hemorragische complicaties bij twee groepen patiënten^{18, 19}. In de groep waarvan werd aangenomen dat er een laag risico was na anamnese (ASA I), hadden de tests geen voorspellende waarde, terwijl ze in de groep met een hoog risico een zwakke voorspellende waarde hadden.

De Belgische guideline van BVAR benadrukt het belang van anamnese en klinische onderzoek in dit verband; tests voor hemostase brengen coagulatielordigheid immers niet altijd aan het licht²⁰.

Epidurale of locoregionale anesthesie:

^{ddd} PT : The Prothrombin Time assesses the extrinsic or tissue factor dependent pathway

^e APTT : The activated partial thromboplastin time assess heparin

Voor de ASA I patiënten zijn deze tests niet routinematig aangewezen omdat zij meer nadelen (fout positieve) dan voordelen inhouden²¹. Anamnese en klinisch onderzoek zijn de beste onderzoeken voorafgaand aan een dergelijke anesthesie^{22, 23}. Voor de ASA II en III patiënten zijn deze testen aangewezen bij nier- of leverziekte of bij chronisch alcoholisme^{20, 2}. Wat de patiënten betreft die anticoagulantia nemen of geneesmiddelen met anticoagulerende eigenschappen, moet de indicatiestelling voor dit soort anesthesie geval per geval bekeken worden.

Kernboodschappen :

Algemene anesthesie :

- Voor de ASA I en II patiënten zijn deze testen niet aangewezen.
- Voor de ASA III patiënten met een nierziekte : enkel als het gaat om een intermediaire of majeure ingreep.

Epidurale of locoregionale anesthesie :

- Voor de ASA I patiënten zijn deze tests niet routinematig aangewezen.
- Voor de ASA II en III patiënten zijn deze tests aangewezen bij nierziekte of leverziekte of chronisch alcoholisme.
- Bij patiënten die anticoagulantia of geneesmiddelen die interfereren met coagulatie nemen, moet de indicatie van dit type anesthesie geval per geval besproken worden.

Nierfunctie (creatinine, K en Na)

Voor de ASA I patiënten is een bepaling van de nierfunctie niet aangewezen, behalve voor personen > 60 jaar die majeure chirurgie ondergaan.

Voor de ASA II en III patiënten moeten deze tests overwogen worden bij een cardiovasculaire ziekte of nierziekte² en het nemen van bepaalde geneesmiddelen met mogelijke invloed op nierfunctie of ionen, waaronder digoxine, laxativa en diuretica³. Bij majeure chirurgie komen hier nog COPD, diabetes en ernstige hypertensie bij.

Kernboodschappen :

- Voor de ASA I patiënten, worden deze tests aanbevolen boven de 60 jaar.
- Voor de ASA II en III patiënten, boven 60 jaar of bij nierziekte en bepaalde geneesmiddelen (digoxine, laxativa en diuretica).

Bij een majeure ingreep zijn er bijkomende indicaties voor ASA II en III, namelijk COPD, diabetes en cardiovasculaire ziekte (waaronder ernstige hypertensie).

Glycemie

Voor de ASA I patiënten en bij minimaal invasieve ingrepen is het routinematig bepalen van de glycemie niet aangewezen. De experts menen dat het nuttig is om bij obese patiënten de glycemie in de preoperatieve fase te bepalen om diabetes uit te sluiten.

Voor de ASA II en III patiënten zijn deze tests aangewezen bij diabetes, nierziekte of langdurige corticotherapie².

Kernboodschappen:

- Deze test is aangewezen voor obese ASA I patiënten (BMI>30).
- Voor de ASA II en III patiënten is deze test aangewezen bij obesitas, diabetes, nierziekte en patiënten die corticoïden nemen.

Microscopisch urine – onderzoek

Voor de ASA I patiënten en bij minimaal invasieve chirurgie wordt urine analyse niet routinematig aanbevolen. Voor de ASA II en III patiënten is deze test aangewezen in functie van de klinische indicatie (co-morbiditeit) of het soort interventie².

Alhoewel er geen studies werden gevonden over de toegevoegde waarde van urine analyse bij urologische of gynaecologische ingrepen, wordt dit toch soms aanbevolen om een bacteriëmie en een eventuele septische shock te vermijden^{24, 25}.

Bij het plaatsen van een heupprothese en bij patiënten die een ingreep ondergaan in de genito-urinaire zone wordt het aangeraden om (asymptomatische) urinaire infecties te behandelen²⁵.

Kernboodschap :

- Analyse van de urine is aangewezen bij patiënten die een ingreep ondergaan in de genito-urinaire zone en bij plaatsing van een heupprothese.

4 BESLISSINGSSHEMA

Deze aanbevelingen hebben betrekking op

- patiënten > 16 jaar
- electieve ingreep
- met uitsluiting van cardiothoracale chirurgie.
- met uitsluiting van patiënten > ASA III

4.1 ASA-CLASSIFICATIE

ASA I : patiënt in goede gezondheid

ASA II : een patiënt met een mineure aandoening, d.w.z., zonder repercussie op zijn dagelijkse functioneren.

ASA III : een patiënt met een majeure aandoening, d.w.z., mét repercussie op zijn dagelijkse functioneren.

In dit document vallen de categorieën ASA IV en ASA V (ernstige tot zeer ernstige pre-operatoire gezondheidstoestanden) buiten beschouwing.

4.2 SURGERY CLASS – ENKELE VOORBEELDEN

Graad I (mineur) : excisie van een huidletsel; drainage van een borstabsces

Graad 2 (intermediair) : primair herstel van een lies- of dijbreuk; stripping van varices van het onderste lidmaat; verwijderen van neuspoliepen en keelamandels; arthroscopie van de knie

Graad 3 (majeur) : totale abdominale hysterectomie; endoscopische prostaatresectie(TURP); laminectomie voor lumbale discushernia; thyroïdectomie. (zie uitgebreide lijst in bijlage 5.2.2)

Graad 4 (majeur plus) : niet behandeld in dit rapport

4.3 CARDIALE RISICO FACTOREN VOLGENS DE VERBETERDE “REVISED CARDIAC RISK INDEX” :

- leeftijd > 70 jaar
- ischemisch hartlijden (exclusief recente revascularisatie)
- congestief hartfalen
- voorgeschiedenis van CVA of TIA
- preoperatieve insuline toediening
- preoperatief serum creatinine > 2.0 mg/dL

Kernboodschappen :

1. Bij het gebruik van deze index moet voorafgaand rekening gehouden worden met de volgende opmerkingen :

- een eerdere myocard-revascularisatie brengt het risico terug tot op het risico op een ischemische hartziekte voordat het cardiovasculair event of de symptomatologie die aanleiding gaf tot de revascularisatie zich voordeed, in zoverre de revascularisatie minstens 3-6 weken voor de operatie plaatsvond.
- de grootste omzichtigheid moet aan de dag gelegd worden bij angor type III of IV of instabiele angor
- en bij diabetici, en dit niet alleen bij insuline dependente patiënten.

2. Als er één of meerdere cardiale risicofactoren voorkomen wordt de toediening van β -adrenerge antagonisten (β -blokkers) aangeraden (behalve bij contra-indicaties) en kan de patiënt de preoperatieve procedure verder zetten.

- De doeltreffendheid van β -blokkers is voldoende bewezen doch de nodige omzichtigheid en ervaring is geboden bij de toediening, zeker in geval van symptomatische congestieve hartdecompensatie.

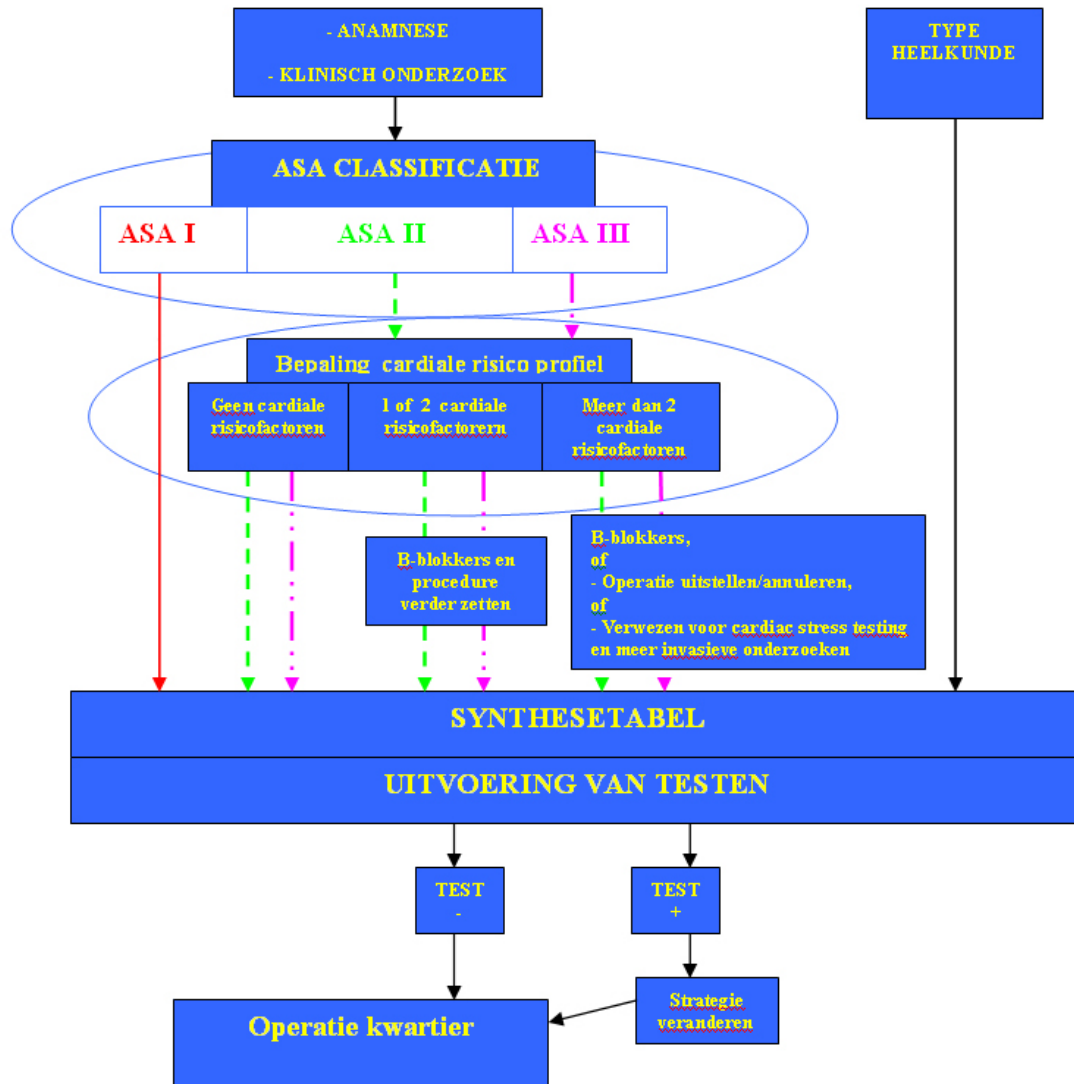
3. Als de patiënt minstens drie risicofactoren heeft, blijft de behandeling met β -blokkers een optie (behalve indien tegenaangewezen) zodat de preoperatieve procedure kan worden verder gezet.

- Een andere optie bestaat erin om de operatie uit te stellen of te annuleren. Zo kan de patiënt eventueel verwezen worden voor een cardiale inspanningsproef enop indicatie van meer invasieve cardiale onderzoeken.

4. Indien er tijdens het preoperatief onderzoek cardiale risicofactoren naar voren kwamen, wordt een cardiologische opvolging ook postoperatief aanbevolen.

4.4 BESLISSINGSBOOM

4.5 SYNTHESSETABEL

	ASA I	ASA II	ASA III
		Steeds het cardiale risico bepalen (zie Cardiale Risicofactoren 4.3).	
ECG	Routine > 50 jaar	> 50 jaar of bij cardiovasculaire ziekte, nierziekte of longaandoening, bepaalde geneesmiddelen (1)	
RX thorax	Niet in routine	Bij nier of cardiovasculaire ziekte, acute en chronische longaandoening	
Cofa	Anemie, recent bloedverlies	Anemie, recent bloedverlies, nierziekte	
Hemostasis	<i>Algemene anesthesie:</i> Geen routine indicatie	<i>Algemene anesthesie:</i> Geen routine indicatie	Routine bij nierziekte en bij intermediaire of majeure chirurgie
	<i>Loco-regionale anesthesie:</i> Geen routine indicatie	<i>Loco-regionale anesthesie:</i> Nier- of leverziekte, alcoholisme	
Nierfunctie, K, Na ⁺	Routine >60 jaar	> 60 jaar en klinische indicatie (2)	
Glycemie	Routine bij obesitas (BMI >30)	Obesitas, diabetes, nierziekte, bepaalde geneesmiddelen (zoals corticosteroiden)	
Urine analyse	Urogenitale chirurgie of plaatsen heupprothese		

(1) neuroleptica, tricyclische antidepressiva, cardiale glycosiden, antiaritmica, cardiotoxische chemotherapie ...

(2) Bij minimaal invasieve chirurgie of intermediaire chirurgie in de volgende klinische omstandigheden: nierziekte, bij gebruik van bepaalde geneesmiddelen (laxerende middelen, diuretica);

of bij majeure chirurgie: bij nierziekte of cardiovasculaire aandoening, bepaalde geneesmiddelen (laxerende middelen, diuretica) COPD, diabetes en ernstige hypertensie

5 BIJLAGEN

5.1 EVIDENCE TABLES

	Publication type	Year	Source / reference	Quality appraisal*	Conclusion
García-Miguel FJ et al. (Lancet)	Review	2003	García-Miguel FJ, Serrano-Aguilar PG, López-Bastida. Preoperative Assessment. Lancet 2003; 362: 1749-57.	question: well described search: appropriate selection: no information quality appraisal: no information data-extraction: no information characteristics original studies: no information meta-analysis: not applicable	Only narrative review Unclear methodology
INAHTA	Systematic review	1997	Munro J, Booth A, Nicholl J. Routine preoperative testing: a systematic review of the evidence. Health Technology Assessment 1997; Vol.1: No. 12	question: well described search: appropriate selection: limited information quality appraisal: limited information data-extraction: good characteristics of original studies: well described meta-analysis: not applicable	Valid systematic review Weakness: selection and appraisal of evidence
ICSI	Guideline	2003	Institute for Clinical Systems Improvement 2003; www.icsi.org	scope and purpose: 8/12 stakeholders involvement: 4/16 rigour of development: 9/28 clarity and presentation: 8/16 applicability: 3/12 editorial independence: 2/8	No systematic review Unclear methodology, unclear recommendations
HCN	Guideline	1997	Committee on preoperative evaluation. Preoperative evaluation. Rijswijk: Health Council of the Netherlands, 1997: publication n 1997/02	scope and purpose: 12/12 stakeholders involvement: 4/16 rigour of development: 11/28 clarity and presentation: 15/16 applicability: 7/12 editorial independence: 4/8	Unclear methodology

	Publication type	Year	Source / reference	Quality appraisal*	Conclusion
NICE	Guideline	2003	NHS, National Institute of Clinical Excellence. Preoperative Tests. The use of routine preoperative tests for elective surgery.	scope and purpose: 12 /12 stakeholders involvement: 13 /16 rigour of development: 21 /28 clarity and presentation: 14 /16 applicability: 6 /12 editorial independence: 8 /8	Consensus guideline Strong methodology, recommendations based on consensus due to lack of evidence Updated guideline
ACC/AHA		2002	ACC/AHA guideline update on perioperative cardiovascular evaluation for noncardiac surgery. A report of the American College of Cardiology/American Heart Association Task Force on practice guidelines (Committee to Update the 1996 Guidelines). Bethesda (MD): American College of Cardiology Foundation; 2002.	scope and purpose: 12/12 stakeholders involvement: 4/16 rigour of development: 20/28 clarity and presentation: 12/16 applicability: 6/12 editorial independence: 4/8	Fair methodology
ASA	Guideline	2003	ASA Practice Advisory for Preanesthesia Evaluation. American Society of Anesthesiologists, Task Force on Preanesthesia Evaluation.	scope and purpose: 10/12 stakeholders involvement: 8/16 rigour of development: 7/28 (methods available only on request) clarity and presentation: 8/16 applicability: 3/12 editorial independence: 2/8	Consensus guideline. Methodology not given in document.
Palda V et al.	Systematic review	1997	Palda V. Guidelines for Assessing and Managing the Perioperative Risk from Coronary Artery Disease Associated with Major Noncardiac Surgery. Ann Intern Med. 1997;127(4):309-12	question: adequate search: insufficient selection: unclear quality appraisal: fair data-extraction: not given characteristics of original studies: not given meta-analysis: no pooling	Weak systematic review
Schein OD et al.	RCT	2000	Schein OD, Katz J, Bass EB, Tielsch JM, Lubomski LH, Feldman MA, Petty BG, Steinberg EP. The value of routine preoperative testing before cataract surgery. Study of Medical Testing for Cataract Surgery. N Engl J Med 2000; 342 (3): 168-75.	Randomisation: good concealment of allocation: no Blinding of outcome assessors: unclear Baseline characteristics comparable: yes Follow-up: sufficient Intention-to-treat: yes Contamination: unclear	Valid randomised trial Weakness: concealment of allocation

* appraisal based on checklists of the Dutch Cochrane Centre, www.cochrane.nl and the AGREE document for guidelines, www.agreecollaboration.org

5.2 CLASSIFICATIONS

5.2.1 ASA-classes

ASA I: normal healthy patient

ASA II: a patient with mild systemic disease that does not limit a patient's activity

ASA III: a patient with severe systemic disease that does limit a patient's activity

Characterisation of 'mild' and 'severe' comorbidity, corresponding to ASA grades 2 and 3, for cardiovascular, respiratory and renal comorbidities

	ASA GRADE 2	ASA GRADE 3
ASA definition	'A patient with mild systemic disease'	'A patient with severe systemic disease'
Cardiovascular (CVD): Current angina	occasional use of glyceryl trinitrate (GTN)spray (two to three times per month).Does not include patients with unstable angina who would be ASA grade 3.	regular use of GTN spray (two to three times per week) or unstable angina
Exercise tolerance	not limiting activity	limiting activity
Hypertension	well controlled using a single antihypertensive medication	not well controlled, requiring multiple antihypertensive medications
Diabetes	well controlled, no obvious diabetic complications	not well controlled, diabetic complications, eg claudication, impaired renal function
Previous coronary revascularisation	not directly relevant – depends on current signs and symptoms	
Respiratory		
Chronic obstructive airway disease	productive cough, wheeze well controlled by inhalers, occasional episodes of acute chest infection	breathlessness on minimal exertion, eg climbing stairs, carrying shopping bags, distressingly wheezy much of the time, several episodes per year of acute chest infection
Asthma	well controlled by medications/inhalers, not limiting lifestyle	poorly controlled, limiting lifestyle – on high dose of inhaler/oral steroids, frequent hospital admission on account of asthma exacerbation
Renal disease	elevated creatinin (creatinin > 100 µmol/L and < 200 µmol/L), some dietary restrictions	documented poor renal function (creatinin > 200 µmol/L), regular dialysis programme (peritoneal or haemodialysis)

5.2.2 Surgery class

The need to carry out a test depends on the type of surgery, as the physiological stress response is greater with more severe procedures, ie procedures with increasing blood loss expected.

Classification of surgical procedures is influenced by the type and duration of the procedure, the organ systems involved, the type of anaesthesia, the seniority of the surgeon required to perform the operation, the potential for blood loss peroperatively, the potential for infection and the expected length of the postoperative recovery period².

Examples of Surgical Procedures by Severity Grading

Grade 1

Clearance of external auditory canal
 Drainage of middle ear
 Operations on septum of nose
 Operations on external nose
 Diagnostic endoscopic examination of larynx
 Endoscopic operations on bronchus
 Simple extraction of tooth
 Diagnostic fibreoptic endoscopic examination/oesophagus
 Diagnostic fibreoptic endoscopic exam/upper gastrointe
 Diagnostic endoscopic examination of bladder
 Operations on hydrocele sac
 Excision of vas deferens
 Operations on prepuce
 Operations on bartholin gland
 Extirpation of lesion of skin or subcutaneous tissue
 Incision of skin or subcutaneous tissue

Grade 2

Other excision of breast
 Extraction of lens
 Prosthesis of lens
 Operations on mastoid
 Repair of eardrum
 Operations on adenoids
 Microtherapeutic endoscopic operations on larynx
 Other therapeutic endoscopic operations on larynx
 Surgical removal of tooth
 Excision of tonsil
 Excision of salivary gland
 Endoscopic operations on oesophagus
 Endoscopic operations on upper gastrointestinal tract
 Endoscopic operations on colon
 Operations on haemorrhoid
 Endoscopic operations on bile and pancreatic ducts
 Transluminal operations on coronary artery
 Operations on varicose vein of leg
 Endoscopic operations on kidney
 Endoscopic operations on ureter
 Endoscopic operations on bladder
 Placement of testis in scrotum
 Operations on cervix uteri
 Evacuation of contents of uterus
 Open occlusion of fallopian tube
 Endoscopic occlusion of fallopian tube
 Skin graft operations

Operations on inguinal hernia
Operations on other abdominal hernia
Endoscopic operations on peritoneum
Division of bone
Reduction of fracture of bone
Graft of bone marrow
Reduction of traumatic dislocation of joint
Open operations on semilunar cartilage
Endoscopic operations on joint
Compensation for renal failure

Grade 3
Excision of thyroid gland
Total excision of breast
Operations on trachea
Operations on diaphragmatic hernia
Open operations on bladder
Operations on outlet of female bladder
Open excision of prostate
Endoscopic resection of outlet of male bladder
Other therapeutic endoscopic operations on outlet of male bladder
Other therapeutic endoscopic operations on prostate
Repair of prolapse of vagina
Excision of uterus
Excision of adnexa of uterus
Other endoscopic operations on fallopian tube
Caesarean delivery
Excision of bone
Prosthetic replacement of head of femur
Prosthetic replacement of other articulation
Fixation of joint
Amputation
Operations for sexual transformation
Corrections of congenital deformity of limb

5.2.3 Revised Cardiac Risk Index

- high risk surgical procedure (intraoperative, intrathoracic or suprainguinal vascular reconstruction)
- ischemic heart disease (excluding previous revascularization)
- congestive heart failure
- history of stroke or transient ischemic attack
- preoperative insulin therapy
- preoperative serum creatinine levels > 2.0mg/dL

Les performances du Revised Cardiac Risk Index, par rapport à d'autres index sont présentées ci-dessous, en terme d'aire sous la courbe ROC (Receiver Operating Characteristics curve) :

ROC area (SE)

	Derivation cohort	Validation cohort
Original Cardiac risk index ⁵	0,606 (0,034)	0,701 (0,043)
Modified Cardiac risk index ⁶	0,545 (0,022)	0,582 (0,034)
ASA class ²⁶	0,697 (0,031)	0,706 (0,036)
Revised Cardiac Risk Index ⁴	0,759 (0,032)	0,806 (0,034)
Comparison of performance		
Original vs Modified	p < 0,05	-----
Modified vs ASA	p < 0,05	-----
Original vs ASA	p < 0,05	-----
Revised vs Original	p < 0,001	p = 0,021
Revised vs Modified	p < 0,001	p < 0,0001
Revised vs ASA	p = 0,055	p = 0,018

Un critère supplémentaire a été ajouté au Revised Cardiac Risk Index, à savoir : « âge > 70 ans », suite à une étude complétant les travaux de cet index ¹³.

A partir de cet index, des algorithmes décisionnels ont été construits en fonction du nombre de facteurs de risque présentés par le patient^{13, 15}

5.3 DESCRIPTION OF LITERATURE IN GENERAL

5.3.1 ECG

Source	Statement
ACA	All patients over a specific age and/or a specific set of procedures
National Guideline Clearing House	As a routine test in asymptomatic patient : Class III Algorithm : Clinical predictors (minor or not) Functional capacity : moderate of excellent Go to the operating room
AIM	Algorithm : Very young Very minor surgery No systemic disease Go to the operating room
ASA	Selected patients : Agreement : 100% of consultants 98 % ASA Members No consensus for minimum age
ICSI	Recommended all patients >55 y : Grade II ECG not predictive : Cataract (Schein) : Class A ASA I and II (Tait) : Class B
INAHTA	ECGs abnormal = change of management in only 0-2.2% of cases. Abnormality raises with age and worsening ASA status Predictive power for cardiac complications is weak

Source	Statement
NICE	Minor surgery: ASA I : consider >40 <80, indicated > 80 y ASA II and III: if CV disease Intermediate surgery: ASA I : consider >40 <80, indicated > 80 y ASA II and III: if CV disease If renal of respiratory disease and > 60 y Major surgery: ASA I : consider >40 <60, indicated > 60 y ASA II and III: with CV disease With renal of respiratory disease and > 60 y
HCN	Patients ASA I > 60 y Patients ASA II : With digoxin and > 45 y With moderate hypertension

5.3.2 ECHOCARDIOGRAPHY

Source	Statement
ACA/AHA National Guideline Clearing House	Recommendations for preoperative noninvasive evaluation of left ventricular function : Patients with current or poorly controlled hearth failure Patients with prior heart failure and patients with dyspnea of unknown origin Routine test of left ventricular function in patients without prior heart failure
AIM ASA	Echo does not improve the prediction of postoperative MI and cardiac death. Cardiac evaluation (by specialist) for cardiovascular compromised patients Agreement : 88% of consultants 95 % ASA Members
ICSI	Not included Further cardiac evaluation for high risk patients fall outside the scope of the guideline
INAHTA NICE HCN	No routine test in the absence of any specific clinical indication Not included Not included

5.3.3 CHEST X-RAY

Source	Statement
ACA ACP ASA	Not included Not included Selected patients : Agreement : 90 % of consultants, 92 % ASA Members To consider : smoking, recent infection, COPD, and cardiac disease
ICSI	Selected patients with signs or symptoms suggesting new or unstable cardiopulmonary disease
INAHTA	Chest X-ray abnormality correspond more closely with ASA status than with age (McCleane) ¹ The results of between 0% and 2.1% of chest X-rays leads to a change in management There is no published evidence that routine preoperative chest X-rays decrease

Source	Statement
	perioperative risks ⁱⁱ .
NICE	Minor surgery: ASA I : not indicated ASA II : consider > 40 y if respiratory or CV disease ASA III : consider if respiratory or CV disease Intermediate surgery: ASA I : not indicated ASA II : consider if respiratory or CV disease (renal >60y) ASA III : consider if respiratory, CV or renal disease Major surgery: ASA I : consider > 60 ASA II : consider if respiratory, CV or renal disease ASA III : consider if respiratory, CV or renal disease
HCN	ASA I : not indicated Selected patients : smokers (> 20 /day), with respiratory symptoms, recently immigrant

5.3.4 LUNG FUNCTION

Source	Statement
ACA	Not included
ACP	Not included
ASA	Selected patients : Reactive airway disease : 71% COPD : 76% Scoliosis : 60%
ICSI	Not included
INAHTA	Not included
NICE	Minor surgery : ASA I : not indicated ASA II : not indicated ASA III : not indicated Intermediate surgery: ASA I : not indicated ASA II : not indicated ASA III : consider if respiratory disease Major surgery: ASA I : not indicated ASA II : consider if respiratory disease and > 40 y ASA III : consider if respiratory disease
HCN	Following clinical indications: lung disease and ASA III patients

5.3.5 LAB-tests

Source
ASA
Consensus

Statement	
	Selected Panel.
Full blood count	95%
Haemostasis	98%
Renal function	99%
Random glucose	Not included
Blood gases	Not included
Pregnancy test	78%
Urine analysis	47%

ICSI

Hb : history of anemia or history suggesting recent blood loss or anemia
K : if digoxin or diuretics

INAHTA

Haemostasis : history of coagulation abnormalities or recent history suggesting coagulations problems or on anticoagulants
The routine test of Hb leads to a change of management in 0.1% to 2.7% of patients.
White blood cell count results rarely if ever lead to change in management of patients.
Platelet count results rarely if ever lead to change in management of patients.

ACA/AHA

Not included

AIM

Not included

NICE

Intermediate surgery:

	ASA I	ASA II	ASA III
Full blood count	Consider >40y	Consider	Consider, yes if renal disease
Haemostasis	No	No	No, consider if renal disease
Renal function	No	Consider >40y, Yes if renal or CV disease	Yes

Source

Statement

Glucose	Consider >40y	No	No, consider if renal disease
Urine analysis	Consider >40y	Consider	Consider
Blood gases	No	Consider if respiratory disease	Consider

Major surgery:

	ASA I	ASA II	ASA III
Full blood count	Yes	Yes	Yes
Haemostasis	No	No	No, consider if CV or renal disease
Renal function	Yes >60 y	Consider >40 y, Yes if CV or renal disease	Yes
Glucose	Consider	No, consider if renal disease	No, consider if respiratory ?? or renal disease
Urine analysis	Consider	Consider	Consider
Blood gases	No	Consider	Consider

HCN

Full blood count :

In case of bloody surgery: bloodgroup and rhesys-factor (+irregular anti-body's) + Hb

Hb : ASA I en II : No (Except not Caucasian).

White blood cells : ASA I en II : No

Sedimentation : ASA I : No

Haemostasis : ASA I en II : No (except in case of bloody surgery)

Renal function :

Na and K : ASA I en II : No

Creatinine : ASA I en II : No, except > 60 y

Random glucose : ASA I : No

Urine analysis : ASA I : No

Source	Statement
	Pregnancy test : ask questions
	ALAT : ASA I en II : No
	Hepatitis B : protection of hospital staff

5.4 DESCRIPTION OF LITERATURE FOR THE EVALUATION OF CARDIAC RISK

5.4.1 L'index de risque cardiaque

Les complications cardiaques ne sont pas rares lors d'opérations chirurgicales non cardiaques⁷. Il est donc normal que l'examen préopératoire cherche, si possible, à quantifier ce risque pour essayer de le réduire.

Dans cette perspective, de nombreuses études ont été menées, des index de risques ont été développés et des guidelines ont été produits. L'utilisation de guideline pour quantifier le risque cardiaque permet de manière évidente de réduire l'utilisation de ressource et les coûts, sans altérer les résultats, comme l'a montré une étude rétrospective portant sur 300 patients²⁷.

L'ACC/AHA a rédigé un guideline dédié à cette question et dans lequel il est possible de retrouver une série d'algorithmes de gestion des patients présentant un risque cardiaque⁷. Ces algorithmes ont malheureusement le point faible d'être assez lourds à utiliser en pratique courante. De plus, il a été montré que, si l'index de l'ACC/AHA était adapté à la prévision du risque associé à la chirurgie vasculaire non urgente, l'identification des patients à haut risque était améliorée par l'utilisation des critères développés par Eagle²⁸.

En 1999, une étude prospective dans le cadre de procédures de chirurgie majeure non cardiaque et portant sur une cohorte de 4.315 patients de plus de 50 ans, a mis en évidence une série de facteurs associés à un risque cardiovasculaire plus élevé⁴. Les résultats ont été comparés au moyen du calcul de l'aire sous la courbe ROC à plusieurs index existants et la meilleure performance du nouvel index ainsi développé (Revised Cardiac Risk Index) par rapport à l'index original (original Cardiac Risk Index), au Modified Cardiac Risk Index et à la classification ASA, a été démontrée (voir point 5.2.3 en annexe). Néanmoins, certains facteurs qui ne se retrouvent pas dans le Revised Cardiac Risk Index (le grand âge, une sténose valvulaire aortique sévère et un rythme cardiaque anormal), pourraient également avoir une influence. La sous représentation des patients présentant ces conditions dans l'étude en question ne permet en effet pas de l'exclure formellement.

Cependant, le Revised Cardiac Risk Index n'avait pas été traduit dans un algorithme décisionnel et, par ailleurs, l'ACC/AHA, quant à elle avait émis la critique que cet index reposait sur un biais de sélection attesté par le fait que le niveau de risque de la cohorte de cette étude était significativement plus faible au départ par rapport aux études concernant les autres index cardiaques⁷.

eEn 2001, une étude rétrospective applique le Revised Cardiac Risk Index à une cohorte de 1.351 patients traités par chirurgie vasculaire majeure afin de quantifier le risque cardiaque et étudie l'impact de l'administration de β -bloquants et de l'usage de la Dobutamine Stress Echography (DSE) pour évaluer le risque cardiaque préopératoire¹³. Cette étude commence par corriger le revised Cardiac Risk Index pour la sous-évaluation du niveau de risque de la cohorte originale, telle que soulignée par l'ACC/AHA et constate le maintien de la bonne performance de l'index. Ensuite, sur base d'une analyse par régression logistique des résultats, un algorithme qui tient compte de l'âge du patient et du nombre de facteurs de risque en fonction de l'index en question, est proposé. Si le patient a un ou deux facteurs de risque, il bénéficie grandement de la prescription de β -bloquants en périopératoire. A partir de 3 facteurs de risque, le haut risque périopératoire est signalé, sans que la DSE n'apporte vraiment d'informations discriminantes.

La prescription de β -bloquants et l'usage des stress tests cardiaques en préopératoire seront abordés plus loin.

Enfin, en 2003, un article concernant la stratification du risque sur base de variables cliniques et sur base des techniques de diagnostic ainsi que de l'impact des traitements sur la réduction du risque est publiée, avec en conclusion, une proposition d'algorithme basé essentiellement sur le Revised Cardiac Risk Index¹⁵.

5.4.2 Les β -bloquants

L'effet des β -bloquants sur la réduction du risque cardiaque en cas de chirurgie a été mis en évidence par plusieurs études^{29, 30, 13}. En 2002, une revue systématique de littérature anglaise concernant l'usage de β -bloquants en chirurgie non cardiaque suggère un algorithme basé toujours sur le Revised Cardiac Risk Index, et détaille le risque de complications cardiaques en l'absence de prescription de β -bloquants pour chaque catégorie de risque et présente un schéma de prescription des β -bloquants en préopératoire³¹.

L'impact sur le risque est tel qu'un changement de paradigme à ce niveau est proposé¹⁵, c'est-à-dire la prescription systématique de β -bloquants (sauf en cas de contre-indications) chez les patients présentant un risque cardiaque modéré à sévère. Plusieurs types de β -bloquants et plusieurs voies d'administration ont été étudiés, ainsi que plusieurs timing. L'effet du bisoprolol au moins 7 jours préop et 30 jours postop, et l'effet de l'atenolol donné juste avant l'opération et pendant toute la durée de l'hospitalisation sont attestés par les études précitées et d'autres. Une Cochrane Systematic Review est en cours de réalisation et devrait sortir d'ici 6 mois³².

Dans le contexte préopératoire, les contre-indications des β -bloquants à retenir sont la bradycardie sévère, la maladie du sinus, le bloc AV du second et troisième degré, une dysfonction sévère du ventricule gauche, une maladie vasculaire périphérique active avec ischémie de repos, une dyspnée d'origine inconnue ou une maladie pulmonaire si sévère qu'elle impose une assistance respiratoire³³. Ajoutons que la décompensation cardiaque congestive de grade III impose la plus grande prudence en ce qui concerne une éventuelle administration de bêtabloquants.

5.4.3 Cardiac stress testing

Notons, tout d'abord que l'exploration de la fonction ventriculaire au repos n'est pas un facteur de prédiction valable des problèmes cardiologiques péri-opératoires⁷. Par contre, les stress tests peuvent avoir leur place dans l'évaluation préopératoire, dans certaines circonstances.

Les stress tests sont contre-indiqués dans les situations suivantes : en cas de sténose aortique sévère et de cardiomyopathie hypertrophique qui de toutes façons ne font pas partie des indications de chirurgie électorale. La prudence est recommandée dans les situations suivantes : l'instabilité hémodynamique, une perturbation des électrolytes ainsi qu'une série d'affections, dans la mesure où elles ne sont pas contrôlées : les arythmies, l'hypertension artérielle, l'ischémie myocardique, l'insuffisance cardiaque congestive sont des contre-indications absolues dans ce contexte³⁴.

Le guideline de l'ACC recommande l'utilisation des épreuves « non invasives » chez les patients présentant une insuffisance cardiaque peu ou pas contrôlée ainsi que chez les patients ayant une histoire d'insuffisance cardiaque ou présentant une dyspnée d'origine inconnue⁷. Ce guideline, qui ne comporte pas de références d'études plus récentes que 1997, ne se prononce pas sur l'utilisation de la DSE par rapport aux techniques de médecine nucléaire.

Une étude effectuée en 2003, basée sur une comparaison des valeurs prédictives positives et négatives de plusieurs études analysant la DSE et la Vascular Stress Nuclear Perfusion Imaging, recommande dans son algorithme l'utilisation de la DSE uniquement en cas de présence de plus de 2 facteurs de risques, pour autant que les β -bloquants soient contre-indiqués, et pour autant qu'il ne soit pas possible de retarder ou annuler la chirurgie¹⁵.

La littérature récente (voir tableau ci-dessous) montre que le risque de faux positifs générés par la DSE reste trop important pour recommander cette technique en routine préopératoire. En effet, une échographie positive débouchera le plus souvent sur une angiographie, éventuellement suivie d'une revascularisation. Cette dernière éventualité est très loin de faire l'unanimité dans la littérature scientifique, si elle est proposée uniquement pour permettre l'intervention chirurgicale. D'autre part, les études comparant la DSE à la scintigraphie au Thallium ne montrent pas de manière univoque la supériorité de la première technique sur la seconde (voir tableau ci-dessous).

5.4.4 Conclusion

Il faut rappeler que l'étude du risque cardiaque ne concerne que les patients qui sont en ASA II ou III. En effet, les patients en ASA I sont par définition en bonne santé et ceux en ASA IV tombent en dehors de la cible visée ici.

Il est recommandé de toujours déterminer le risque cardiaque de manière standardisée. Pour atteindre cet objectif, plusieurs index ont été développés. Suite à la revue de littérature présentée ci-dessus, il est raisonnable de proposer comme outil d'évaluation du risque cardiaque, le Revised Cardiac Risk Index de Lee, avec en plus le critère de l'âge (> 70 ans), comme proposé par une étude¹³. En effet, les bons résultats de cet instrument en terme d'aire sous la courbe ROC lui donnent un avantage très net sur les autres index existants.

Tableau : DSE et scintigraphie au Thallium : Evaluation de la littérature

Source	Year	Type of studie	control	number of patients	Conclusion	Evaluation
Sicari Rosa - Cardiovascular ultrasound ¹⁷	2004	literature review	-----	-----	DSE appears to be a versatile tool. No major technical advances have been made in order to reduce the inter-observer variability of the technique strictly linked to operator's experience. Resources should be directed away from the unnecessary investigation of low risk individuals, towards improved perioperative management for those at high risk, in the absence of RCT, it appears reasonable to perform coronary revascularisation before peripheral vascular surgery in the presence of a markedly positive result of DSE	good
Stoylen/Bjornstad - Tidsskr Nor laegeforen Norway ³⁵	2004	literature review	-----	-----	DSE : a negative test predicts a low preoperative cardiac risk. The diagnostic accuracy is dependent on optimal equipment quality and on the experience of the examiner. Without specific training, sensitivity is = exercise ECG	fair
Falcone et al - J. of Cardiothor and vasc Anesthesia ³⁶	2003	RCT	Yes	99	Preoperative cardiac stress testing offered no incremental value for determining postop adverse outcomes	good
Kertai, Boersma, Poldermans et al - Heart ³⁷	2003	meta analysis	yes	8119	On meta-analysis of six non-invasive tests for predicting perioperative risk (major vascular surgery), DSE showed a positive trend towards better diagnostic performance(Se 85%, Sp 70%) than the others, but only significant in comparison with myocardial perfusion scintigraphy	good
Imran MB et al - J.Coll Physicians Surg Pak ³⁸	2003	meta analysis	yes	860	Overall accuracy of DSE and Stress Perfusion Studies (SPS) was similar. SPS gave higher sensitivity (0,88><0,7) and DSE higher specificity (0,9><0,67). DES might become an effective alternative of SPS when scintigraphy is not available or affordable	good

Source	Year	Type of studie	control	number of patients	Conclusion	Evaluation
Dhond et al - Am.J.Geriatr.cardiol. ³⁹	2003	retrospective review	yes	82	Negative DSE predicts low cardiac event rates in elderly, not different from younger patient	fair
Imran MB et al - Int J.Cardiovasc Imaging	2003	meta analysis	yes	651	DSE and SPS have a similar diagnostic accuracy. DSE has a higher specificity and SPS had a higher sensitivity, however, this sensitivity gap diminishes with more aggressive dipyridamole dosage	good
Van Damme H et al - Rev.Med Liège (Van Damme, 2003 #76}	2003	literature review	----	-----	Non invasive tests lack specificity (up to 80% false positives)	fair
Morgan et al - Anesth Analg. ⁴⁰	2002	retrospective review	no	85	low cost effectiveness of ACC/AHA guideline for DSE. Suggested modifications of these guidelines should improve Sp with no loss in Se	good
Etchells et al - J.Vasc. Surg. ⁴¹	2002	meta analysis	yes	1179	Reversible defects in less than 20% of myocardial segments do not significantly alter the risk of perioperative cardiac complications. Greater extents of reversibility on DSE increase the risk of complications but the quality and amount of data regarding greater extents of reversibility are limited	good
Mondillo et al ⁴²	2002	RCT	yes	188	Among subjects undergoing major vascular surgery, severity and extent of ischemia during DSE and presence of > 3 reversible perfusion defects are strong predictors of cardiac events particularly in moderate risk patients	good
Farid et al - J.Clin.Anesth ⁴³ .	2002	Prospective clinical study	no	181	Only 15% of patient indication for a DSE had a positive result. The guideline (ACC/AHA) for DSE may be oversensitive	good
Kim C et al - Am.Heart J. ⁴⁴	2001	meta analysis	yes	82 studies	Coronary disease diagnostic : maximum sensitivity with vasodilator combined with SPECT, maximum specificity with vasodilator combined with DSE. The highest combination of Se/Sp can be attained with DES	fair

Source	Year	Type of studie	control	number of patients	Conclusion	Evaluation
Romero et al - Arch.Surg. ⁴⁵	2001	literature review	-----	-----	For intermediate risk patients, no prospective RCT demonstrates the efficacy of non invasive stress testing or subsequent revascularization for preventing perioperative cardiac events. Recent studies demonstrate that periop betablockers significantly reduces the adverse cardiac event rate in intermediate risk patients. For high risk patients, proceed with angiography.	fair
Gottdiener J - prog Cardiovasc Dis. ⁴⁶	2001	literature review	-----	-----	DSE has slightly less sensitivity although somewhat higher specificity than nuclear cardiology techniques	fair
Van Damme H et al - Cardiovascular Surgery ⁴⁷	1997	Prospective clinical study	yes	156	It is concluded that complementary non invasive cardiac stress testing by dobutamine is indicated only in patients with clinically apparent coronary disease	good
Von Kemp - Acta Clin Belg ⁴⁸	1997	opinion	no	----- -	Exercise testing and pharmacological stress testing with myocardial perfusion imaging can refine risk estimation in patients who undergo non cardiac surgery	weak
Shaw LJ et al. - Am J of managed care CRD review ⁴⁹	1997	literature review of cost effectiveness analysis	yes	32 studies	Substantial cost savings were predicted when selective non-invasive stress imaging was added to pre-operative screening for patients about to undergo vascular operations. With a selective screening approach, the economic impact of initial diagnostic testing may be minimised without compromising patient outcomes	good
Kontos MC et al - J Cardiothorac Vasc Anesth ⁵⁰	1996	Prospective clinical study	yes	37	The ability of DES to predict major cardiac complications related to non cardiac surgery appears to be similar to dipyridamole thallium imaging and may be used as an alternative in the preoperative risk assessment of patients undergoing non cardiac surgery.	fair

6 BIBLIOGRAPHY

1. Reuven Pasternak L, Arens J, al. e. Practice Advisory for Preanesthesia Evaluation 'Approved by the House of Delegates on October 17, 2001, an. American Society of Anesthesiologists; 2003 October 15.
2. NICE. Preoperative tests
The use of routine preoperative tests for elective surgery. National Institute for clinical excellence; 2003.
3. HCN. Committee on preoperative evaluation. Rijswijk: Health Council of the Netherlands; 1997.
4. Lee TH, Marcantonio ER, Mangione CM, Thomas EJ, Polanczyk CA, Cook EF, et al. Derivation and prospective validation of a simple index for prediction of cardiac risk of major noncardiac surgery. *Circulation*. 1999;100(10):1043-9.
5. Goldman L, Caldera DL, Nussbaum SR, Southwick FS, Krogstad D, Murray B, et al. Multifactorial index of cardiac risk in noncardiac surgical procedures. *N Engl J Med*. 1977;297(16):845-50.
6. Detsky AS, Abrams HB, McLaughlin JR, Drucker DJ, Sasson Z, Johnston N, et al. Predicting cardiac complications in patients undergoing non-cardiac surgery. *J Gen Intern Med*. 1986;1(4):211-9.
7. Eagle K, Berger P, al. e. ACC/AHA guideline update on perioperative cardiovascular. Bethesda (MD): American College of Cardiology Foundation; 2002. ACC/AHA Guideline update on Perioperative Cardiovascular Evaluation for Noncardiac Surgery
A report of the American College of Cardiology/American Heart Association Task on Practice Guidelines (Committee to update the 1996 guidelines on Perioperative Cardiovascular Evaluation for Noncardiac Surgery Available from:
www.acc.org/clinical/guidelines/peri/dirIndex.htm
8. Palda V. Guidelines for Assessing and Managing the Perioperative Risk from Coronary Artery Disease Associated with Major Noncardiac Surgery. *Ann Intern Med*. 1997;127(4):309-12.
9. Rothe P, Narr B, Boback C, al. e. Preoperative evaluation. ICSI, editor. Bloomington: Institute for Clinical systems Improvement-Private Nonprofit Organization; 2002.
10. Munro J, Booth A, Nicholl J. Routine preoperative testing: a systematic review of the evidence. *Health Technol Assess*. 1997;1(12):i-iv; 1-62.
11. SBAR, APSAR. Recommendations concernant l'évaluation préanesthésique des patients, établies de manière conjointe par la SBAR et l'APSAR. *Acta Anaesthesiol Belg*. 1997;49(1 suppl).
12. Schein O, Katz J, al e. The Value of Routine preoperative medical testing before cataract surgery. *N Engl J Med*. 2000;342(3):168-204.
13. Boersma E, Poldermans D, Bax JJ, Steyerberg EW, Thomson IR, Banga JD, et al. Predictors of cardiac events after major vascular surgery: Role of clinical characteristics, dobutamine echocardiography, and beta-blocker therapy. *Jama*. 2001;285(14):1865-73.
14. Cohn SL, Goldman L. Preoperative risk evaluation and perioperative management of patients with coronary artery disease. *Med Clin North Am*. 2003;87(1):111-36.
15. Grayburn PA, Hillis LD. Cardiac events in patients undergoing noncardiac surgery: shifting the paradigm from noninvasive risk stratification to therapy. *Ann Intern Med*. 2003;138(6):506-11.
16. Fleisher LA. Preoperative cardiac evaluation. *Anesthesiol Clin North America*. 2004;22(1):59-75.
17. Sicari R. Perioperative risk stratification in non cardiac surgery: role of pharmacological stress echocardiography. *Cardiovasc Ultrasound*. 2004;2(1):4.

18. Suchman AL, Mushlin AI. How well does the activated partial thromboplastin time predict postoperative hemorrhage? *Jama*. 1986;256(6):750-3.
19. Rohrer MJ, Michelotti MC, Nahrwold DL. A prospective evaluation of the efficacy of preoperative coagulation testing. *Ann Surg*. 1988;208(5):554-7.
20. Belgian guidelines concerning drug induced alteration of coagulation and central neuraxial anesthesia. Belgian Society for Anesthesia and Resuscitation. *Acta Anaesthesiol Belg*. 2000;51(2):101-4.
21. Blery C. [Should blood coagulation tests be performed before locoregional anesthesia in class I ASA patients?]. *Ann Fr Anesth Reanim*. 1990;9(4):371-4.
22. Tryba M. [Hemostatic requirements for the performance of regional anesthesia. Workshop on hemostatic problems in regional anesthesia]. *Reg Anaesth*. 1989;12(6):127-31.
23. Schmidt A. [Regional anesthesia techniques and hemostasis disorders]. *Anaesthesist*. 1993;42(7):483-95.
24. López-Argumedo M, Asua J. Preoperative Evaluation in Elective Surgery. INAHTA Synthesis Report. Osteba: Basque Office for Health Technology Assessment; 1999. Available from: <http://www.inahta.org/Reports.asp?name=Content1%2Fpublikationer%2F10%2FPreopSynthEing%2Epdf>
25. Cohen J, Powderly WG. *Infectious Diseases e-dition*. 2nd ed. Mosby; 2003.
26. Eagle KA, Coley CM, Newell JB, Brewster DC, Darling RC, Strauss HW, et al. Combining clinical and thallium data optimizes preoperative assessment of cardiac risk before major vascular surgery. *Ann Intern Med*. 1989;110(11):859-66.
27. Froehlich JB, Karavite D, Russman PL, Erdem N, Wise C, Zelenock G, et al. American College of Cardiology/American Heart Association preoperative assessment guidelines reduce resource utilization before aortic surgery. *J Vasc Surg*. 2002;36(4):758-63.
28. Back MR, Schmacht DC, Bowser AN, Stordahl N, Cuthbertson D, Johnson BL, et al. Critical appraisal of cardiac risk stratification before elective vascular surgery. *Vasc Endovascular Surg*. 2003;37(6):387-97.
29. Mangano DT, Layug EL, Wallace A, Tateo I. Effect of atenolol on mortality and cardiovascular morbidity after noncardiac surgery. Multicenter Study of Perioperative Ischemia Research Group. *N Engl J Med*. 1996;335(23):1713-20.
30. Poldermans D, Boersma E, Bax JJ, Thomson IR, van de Ven LL, Blankensteijn JD, et al. The effect of bisoprolol on perioperative mortality and myocardial infarction in high-risk patients undergoing vascular surgery. Dutch Echocardiographic Cardiac Risk Evaluation Applying Stress Echocardiography Study Group. *N Engl J Med*. 1999;341(24):1789-94.
31. Auerbach AD, Goldman L. beta-Blockers and reduction of cardiac events in noncardiac surgery: scientific review. *Jama*. 2002;287(11):1435-44.
32. Wiesbauer F, et al. Perioperative beta-blockers for preventing surgery related mortality and morbidity. *The Cochrane Database of Systematics reviews*. 2004;2.
33. Everly MJ, Heaton PC, Cluxton RJ, Jr. Beta-blocker underuse in secondary prevention of myocardial infarction. *Ann Pharmacother*. 2004;38(2):286-93.
34. Barasch E, Wilansky S. Dobutamine stress echocardiography in clinical practice with a review of the recent literature. *Tex Heart Inst J*. 1994;21(3):202-10.
35. Stoylen A, Bjornstad K. [Stress echocardiography]. *Tidsskr Nor Laegeforen*. 2004;124(3):342-5.
36. Falcone RA, Nass C, Jermyn R, Hale CM, Stierer T, Jones CE, et al. The value of preoperative pharmacologic stress testing before vascular surgery using ACC/AHA guidelines: a prospective, randomized trial. *J Cardiothorac Vasc Anesth*. 2003;17(6):694-8.
37. Kertai MD, Boersma E, Bax JJ, Heijenbrok-Kal MH, Hunink MG, L'Talien G J, et al. A meta-analysis comparing the prognostic accuracy of six diagnostic tests for predicting perioperative cardiac risk in patients undergoing major vascular surgery. *Heart*. 2003;89(11):1327-34.

38. Imran MB, Khan MA, Aslam MN, Irfanullah J. Diagnosis of coronary artery disease by stress echocardiography and perfusion scintigraphy. *J Coll Physicians Surg Pak.* 2003;13(8):465-70.
  39. Dhond MR, Nguyen TT, Sabapathy R, Patrawala RA, Bommer WJ. Dobutamine stress echocardiography in preoperative and long-term postoperative risk assessment of elderly patients. *Am J Geriatr Cardiol.* 2003;12(2):107-9, 112.
  40. Morgan PB, Panomitos GE, Nelson AC, Smith DF, Solanki DR, Zornow MH. Low utility of dobutamine stress echocardiograms in the preoperative evaluation of patients scheduled for noncardiac surgery. *Anesth Analg.* 2002;95(3):512-6, table of contents.
  41. Etchells E, Meade M, Tomlinson G, Cook D. Semiquantitative dipyridamole myocardial stress perfusion imaging for cardiac risk assessment before noncardiac vascular surgery: a meta-analysis. *J Vasc Surg.* 2002;36(3):534-40.
  42. Mondillo S, Ballo P, Agricola E, Guerrini F, Barbati R, Ammataro T, et al. Noninvasive tests for risk stratification in major vascular surgery. *Vasa.* 2002;31(3):195-201.
  43. Farid I, Litaker D, Tetzlaff JE. Implementing ACC/AHA guidelines for the preoperative management of patients with coronary artery disease scheduled for noncardiac surgery: effect on perioperative outcome. *J Clin Anesth.* 2002;14(2):126-8.
  44. Kim C, Kwok YS, Heagerty P, Redberg R. Pharmacologic stress testing for coronary disease diagnosis: A meta-analysis. *Am Heart J.* 2001;142(6):934-44.
  45. Romero L, de Virgilio C. Preoperative cardiac risk assessment: an updated approach. *Arch Surg.* 2001;136(12):1370-6.
  46. Gottdiener JS. Overview of stress echocardiography: uses, advantages, and limitations. *Prog Cardiovasc Dis.* 2001;43(4):315-34.
  47. Van Damme H, Pierard L, Gillain D, Benoit T, Rigo P, Limet R. Cardiac risk assessment before vascular surgery: a prospective study comparing clinical evaluation, dobutamine stress echocardiography, and dobutamine Tc-99m sestamibi tomoscintigraphy. *Cardiovasc Surg.* 1997;5(1):54-64.
  48. von Kemp K. Preoperative cardiac management of patients undergoing non cardiac surgery. *Acta Clin Belg.* 1997;52(5):291-300.
  49. Shaw LJ, Hachamovitch R, Cohen M, Berman DS, Borges-Neto S, Udelson JE, et al. Cost implications of selective preoperative risk screening in the care of candidates for peripheral vascular operations. *Am J Manag Care.* 1997;3(12):1817-27.
  50. Kontos MC, Akosah KO, Brath LK, Funai JT, Mohanty PK. Cardiac complications in noncardiac surgery: value of dobutamine stress echocardiography versus dipyridamole thallium imaging. *J Cardiothorac Vasc Anesth.* 1996;10(3):329-35.
-

This page is left intentionally blank.

Wettelijk depot : D/2004/10.273/9

KCE reports

1. Effectiviteit en kosten-effectiviteit van behandelingen voor rookstop. D/2004/10.273/1.
2. Studie naar de mogelijke kosten van een eventuele wijziging van de rechtsregels inzake medische aansprakelijkheid (fase I). D/2004/10.273/2.
3. Antibioticagebruik in ziekenhuizen bij acute pyelonefritis. D/2004/10.273/5.
4. Leukoreductie. Een mogelijke maatregel in het kader van een nationaal beleid voor bloedtransfusieveiligheid. D/2004/10.273/7.
5. Het preoperatief onderzoek. D/2004/10.273/9.
6. Validatie van het rapport van de Onderzoekscmissie over de onderfinanciering van de ziekenhuizen. D/2004/10.273/11.
7. Nationale richtlijn prenatale zorg. Een basis voor een klinisch pad voor de opvolging van zwangerschappen. D/2004/10.273/13.
8. Financieringssystemen van ziekenhuisgeneesmiddelen: een beschrijvende studie van een aantal Europese landen en Canada. D/2004/10.273/15.
9. Feedback: onderzoek naar de impact en barrières bij implementatie – Onderzoeksrapport: deel I. D/2005/10.273/01.
10. De kost van tandprothesen. D/2005/10.273/03.
11. Borstkankerscreening. D/2005/10.273/05.
12. Studie naar een alternatieve financiering van bloed en labiele bloedderivaten in de ziekenhuizen. D/2005/10.273/07.
13. Endovasculaire behandeling van Carotisstenose. D/2005/10.273/09.
14. Variaties in de ziekenhuispraktijk bij acuut myocardiinfarct in België. D/2005/10.273/11

Inlichtingen

KCE - Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg - Centre Fédéral d'Expertise des Soins de Santé.

Résidence Palace (10de verdieping-10ème étage)

Wetstraat 155 Rue de la Loi

B-1040 Brussel-Bruxelles

Belgium

Tel: +32 [0]2 287 33 88

Fax: +32 [0]2 287 33 85

Email : info@kenniscentrum.fgov.be , info@centredexpertise.fgov.be

Web : <http://www.kenniscentrum.fgov.be> , <http://www.centredexpertise.fgov.be>

